

Dansend over de generatiekloof

première van Tornar. "We gaan een oefeningske doen, un exercice", zegt Baeyens. "Doe allemaal jullie kleren uit en gooi ze op een hoop. Dan tel ik tot dertig en grabbelen jullie een garderobe bij elkaar."

Kinderschoenen, rode hakken, sokken, broeken en jurken belanden op een berg. "Wacht, Leon (92) is nog aan het strippen", roept Emile (8). Even later liggen ze allemaal op de grond, in inderhaast bij elkaar gezochte kleren. Het is een apocalyptisch beeld van na de storm. "Chisom (9), niet te relaxed liggen, je bent niet aan het strand", vermaant Baeyens. Langzaam kruipen de dansers recht, zoeken hun kleren bij elkaar, tasten elkaar af, knopen elkaars kleren vast, zoeken een aanknopingspunt. "De tornado is zonet gepasseerd, jullie beginnen terug bij nul, wat nu?"

► Danser en choreograaf Seppe Baeyens bokste zijn multiculturele voorstelling in elkaar zonder professionele dansers.
© Wouter Van Vooren

TORNAR

Première op 17 en 18/4 in Bronks, Brussel. Daarna op tournee.

www.bronks.be

www.ultimavez.com

In Tornar, de eerste grote voorstelling van Seppe Baeyens (33), raast een tornado over ons land die alles en iedereen vernielt. Slechts een handjevol mensen overleeft. Leeftijden, culturen en talen komen hier samen. Wat hen bindt? De dans.

LIV LAVEYNE

Het is paasvakantie, maar in het Brusselse jeugdtheater BRONKS is het vooral intensief werken naar de

Molenbeek

Voor Tornar ging Baeyens niet over één nacht ijs. Zijn traject startte twee jaar geleden al in Molenbeek, in de repetitieruimtes van Ultima Vez (het gezelschap van Wim Vandekeybus), onder wiens vleugels deze productie ontstaan is. Baeyens begeleidde er dansworkshops.

"Aanvankelijk kregen we vooral 'witte kinderen' over de vloer, wat totaal niet strookte met wat er buiten de dansstudio leefde. We hebben de workshops toen expliciet opengesteld voor alle leeftijden, reclame gemaakt in de wijk en diverse sociale organisaties en buurtscholen aangesproken. Plots kwamen we tot een veel waarachtiger afspiegeling van de realiteit."

"Met sommige van de performers uit Tornar werk ik intussen al twee jaar." Zoals met Leon, de 92-jarige overbuur van Ultima Vez. "Ik

parkeerde altijd mijn auto voor zijn deur en dan sloegen we een praatje. Ik nodigde hem uit om eens een kijkje te komen nemen. De eerste dag kwam hij een uurtje piepen, de tweede dag bleef hij de hele middag plakken en de derde dag had hij zijn trainingspak mee", lacht Baeyens.

"Ik heb nochtans nooit veel gehad met dans", zegt Leon. "In mijn jonge jaren ging ik wel graag dansen op de bals in den Tavernier aan de Beurs, maar dat is iets totaal anders natuurlijk. Toen ik aan mijn kinderen en kleinkinderen vertelde dat ik tegenwoordig aan hedendaagse dans doe, verklaarden ze me eerst voor gek, maar ze zijn intussen erg benieuwd naar het resultaat. Ik voel me ook niet oud, in mijn hoofd ben ik nog altijd twintig, alleen zegt het lijf soms wat anders. Intussen ben ik hier deel van de familie."

"Het is toch vreemd dat we er hier op scène wél in slagen om banden te smeden tussen generaties, terwijl dat buiten de zaal zo moeilijk lukt", zegt Baeyens. "Ik merk dat bijvoorbeeld bij mijn eigen grootmoeder, onze werelden staan zo ver van elkaar af. Zij begrijpt maar moeilijk waar ik mee bezig ben en vraagt zich bezorgd af of dansen dan iets is waar je van kunt leven. Ik evenmin begrijp haar leefwereld. Met Leon heb ik vreemd genoeg een veel hechtere band, misschien omdat we samen een ervaring delen."

Aliens op onze planeet

Het was ook een van Baeyens' uitgangspunten voor het onderwerp van de tornado: de gedachte dat een ramp, iets dat van buitenaf komt, mensen van verschillende leeftijden verplicht om samen te werken. Er wordt wel eens gezegd dat mochten aliens onze planeet overvallen, we als mensen misschien plots weer meer samen zouden handelen. Ik weet niet of het effectief zo zou zijn, maar het is wel een hoopvolle gedachte."

"Ik vind het altijd raar als een

choreograaf beweert een beeld van de maatschappij op scène te brengen terwijl hij alleen maar werkt met geschoolde dansers van in de twintig. Dat klopt toch niet? Maar die reflex is wel tekenend geworden voor onze samenleving. Ik kom zelf uit een boerendorp waar het de gewoonste zaak van de wereld was dat je als kind verlepte speculaas en een glas melk bij de oude mensen in het dorp ging nuttigen en met elkaar een praatje sloeg.

"Tegenwoordig leeft iedereen gewoon naast, boven of onder elkaar. Het is misschien vanuit dat gemis dat ik in mijn werk zo vaak verschillende generaties aan elkaar verbind. Toen ik een kind was, kochten mijn ouders samen met enkele koppels een stuk grond waarop ze samen bouwden, met gemeenschappelijke ruimtes en een tuin. Kortom, het idee van cohousing dat nu weer zo hip is. Erg lang hebben ze dat niet volgehouden. Toen ik vier was, zijn we verhuisd. Ze voelden de nood aan een eigen stek en wilden af van de verplichting om elke zondagmiddag met zijn allen samen te eten.

"Samenleven is niet alleen rozengeur en maneschijn, dat weet ik van toen en ook uit ervaring met dit project. Zo was er bij de workshops een vrouw van middelbare leeftijd die de ganse tijd de leiding wou nemen, ze had het gevoel dat ze de kinderen moest sturen, maar dat betuttelende werkte contraproductief. Tijdens een duet met een kind streelde ze die jongen voortdurend door zijn haar, terwijl alles aan zijn houding schreeuwde 'blijf van mijn haar'."

Kinderen in de regering

In die zin is Tornar een heel politieke voorstelling. Over onze omgang met kinderen, de vergrijzing, de zorg. "Het is de sociale, economische en politieke realiteit waarmee we geconfronteerd worden. De middengroep, de volwassenen, hebben alle inbreng, de kinderen

en de ouderen worden in dat debat niet gehoord. Ik probeer hen via de dans een stem te geven", zegt Baeyens. Hij voegt er aarzelend aan toe: "Ik vraag me soms af wat dat zou geven mocht je dat doortrekken naar de maatschappij, zou dat misschien een correcter beeld geven?"

Ik zeg niet dat je kinderen in de regering moet zetten, maar het niveau waarop politieke, sociale en economische beslissingen worden genomen is geen doorsnede van de maatschappij.

"Ik merk dat ook met deze voorstelling: we zetten niet alleen generaties op scène, we bieden deze voorstelling ook aan bij de kunst- en cultuurhuizen aan een publiek van 8 tot 108 jaar. De telefoons die je dan krijgt van programmatoren: "Oei, hoe gaan we dat doen? Dat zit niet in ons computersysteem!"

Het is niet de eerste keer dat Baeyens zich aan een intergenerationele voorstelling waagt: als zestienjarige op school in Aarschot deed hij al mee in een dansproject waarin leerlingen en leerkrachten samen de scène deelden. Later maakte hij bij de KOPERGIETERY in Gent De (on)mogelijke vriendschap van Stef en Augustijn, waarin hij de toen 7-jarige Franstalige Augustijn samenzette met de 35-jarige Nederlandstalige Stef Heeren (tevens de muzikant in Tornar).

"Als je jong en oud samenbrengt, ontstaat er iets bijzonders, een pure taal die niet technisch is, maar juist heel naturel. Het cliché geldt dat kinderen leren van ouderen en dat kinderen volwassenen imiteren, maar hier zie ik evengoed de omgekeerde beweging.

"Meer dan in leeftijden, geloof ik in karakters. Ik betrap me erop dat ik mijn performers soms vergelijk met de smurfen, dan zie ik Moppersmurf, Klungelsmurf, Knutselsmurf, Lolsmurf. En dat heeft niets met leeftijd te maken. Kijk maar naar Leon, in zijn hoofd is hij nog altijd un jeune homme."

Muzikaal appeltje

Behalve Manu (die bij Ultima Vez danst), heeft niemand van de performers een professionele dansopleiding genoten. Dat Baeyens het zichzelf daarmee extra moeilijk maakt, deert hem niet. "Ik ben zelf ook niet professioneel geschoold. Ik ga niet pretenderen dat een opleiding overbodig is, maar voor mezelf voel ik dat als een sterkte omdat het me toelaat te vertrouwen op mijn gevoel en niet op iets wat me is aangeleerd. Dat is iets wat ik ook zoek in mijn performers. Dat is het vertrouwen dat je elkaar geeft. Ik ben dan wel de choreograaf, maar ik ben niet degene die hier alles bepaalt. Ik geef de dansers kapstukken, aanknopingspunten en laat hen van daaruit improviseren."

Via spel oefeningen daagt Baeyens zijn dansers uit. Voor de 8-jarige Emile is het een wat vreemde ervaring. "Bij de oefeningen denk ik altijd: we doen dat hier gewoon voor het plezier, maar dan blijkt het al de voorbereiding van de voorstelling te zijn."

Baeyens vraagt de dansers wat of wie ze als eerste zouden redden mocht er daadwerkelijk een tornado aankomen. Voor Emile is het zijn "muzikaal appeltje" dat hij van zijn oma kreeg "omdat je in kleine grappige dingetjes meer herinneringen kunt stoppen dan in iets groots." Voor Leon is het "ma solitude" want ook dat is een te koesteren goed.

Op de dansvloer zoeken de dansers elkaar, proberen ze een nieuwe samenleving te vormen, keren hun bewegingen terug tot die maalstroom van een tornado. Als een vlindereffect waarbij de beweging van een enkeling meerdere bewegingen in gang zet. Het is een spel van houvast zoeken en contact verliezen, bescherming geven en vinden.

"Zoek het niet in de scènes maar in de relaties. Wie ben ik hier en wat doe ik hier? Zoek het niet in groots theater - ik hou niet van theater -

maar in de kleine beweging. Sla een uitnodiging niet af!", coacht Baeyens zijn dansers. De vingers van Leon en Chisom verstrengelen zich voor even.

En wat gebeurt er wanneer deze Tornar tot stilstand komt? Zal Leon zijn familie niet missen? "Ik heb al zovelen zien gaan in mijn leven. Ik geniet meer dan ooit, in het volle besef dat elke dag de laatste kan zijn. Als je mijn leeftijd hebt, dan leef je niet meer voor jezelf maar voor de anderen. Daarom ben ik ook hier."